

וְאִם יֵשׁ-צֶדֶק – יוֹפֵעַ מִיַּד!
אֲךָ אִם-אַחֲרֵי הַשְּׂמָדִי מִתַּחַת רִקְיַע
הַצֶּדֶק יוֹפִיעַ –
יִמְגַר-נָא כֶּסֶאֹ לְעֵד!
וּבְרַשַׁע עוֹלָמִים שְׂמִים יִמְקוּ;
אֲף-אַתֶּם לָכוּ, זָדִים, בְּחַמְסַכֶּם זֶה
וּבְדַמְכֶם חַיּוֹ וְהַנְּקוֹ.

וְאָרוּר הָאוֹמֵר: **נָקָם!**
נִקְמָה כִּזְאת, נִקְמַת **דָּם** יֶלֶד קֶטָן
עוֹד לֹא-בָרָא הַשָּׁטָן –
וַיִּקַּב **הַדָּם** אֶת-הַתְּהוֹם!
יִקַּב **הַדָּם** עַד תְּהִמוֹת מַחְשָׁפִים,
וְאָכַל בַּחֲשָׁךְ וְחָתַר שָׁם
כָּל-מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ הַנִּמְקִים.

שָׁמַיִם, בִּקְשׁוּ רַחֲמִים עָלַי! **הַאֲנִשָּׁה**
אִם-יֵשׁ בְּכֶם אֵל וְלֹאֵל בְּכֶם נְתִיב –
וְאֲנִי לֹא מִצְּאֵתִיו –
הַתְּפַלְלוּ אִתְּם עָלַי!
אֲנִי – **לְבִי מֵת** **מֵטֵאֵפּוּרָה**
וְאִין עוֹד תְּפִלָּה בְּשַׁפְּתַי,
וּכְבֹּר אֲזַלֵּת יָד אֲף-אִין תִּקְוָה עוֹד –
עַד-מָתִי, עַד-אָנָּה, עַד-מָתִי? שְׁאַלְהָה רַטוּרִית

הַתְּלִין! הֵא צֹאֵר – קוּם שְׁחֹט!
עַרְפְּנִי כִּפְלָב, **דִּימוּי** לָךְ זָרַע עִם-קֶרְדָּם,
וְכָל-הָאָרֶץ לִי גֵרָדָם –
וְאַנְחָנוּ – אֲנַחְנוּ הַמַּעֲט!
דְּמִי מִתָּר – הֵךְ קֶדְקֵד, וַיִּזְנֵק **דָּם** רָצַח,
דָּם יוֹנֵק וְשָׁב עַל-כְּתָנְתְּךָ –
וְלֹא יִמַּח לְנִצָּח, לְנִצָּח.

הידעת?

ביאליק כתב את השיר כתגובה לזוועות

של פוגרום קישינב- טבח נוראי
ביהודים.

ב- 19 באפריל 1903 פרץ פוגרום
בקשינב אסון לעם היהודי במשך יומיים
נרצחו 49 יהודים ונפצעו 495, בתים
וחנויות נהרסו, בתי כנסת הוחרבו
וספרי תורה הושחתו. מעשה הטבח
עורר הדים רבים בעולם כולו, ובקהילה
היהודית במיוחד.

ביאליק נשלח לתעד את תוצאות
האירוע.

על השחיטה/ ביאליק

כותרת אירונית-האירוניה נוצרת
בעקבות האלוזיה לברכת השוחט היהודי,
המברך את בורא עולם בשעת השחיטה
הכשרה: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך
העולם שקידשנו במצוותיו וציוונו **על**
השחיטה" אבל בשיר הזה שוחטים בני
אדם והשוחט הופך להיות הנשחט.

שמים, בקשו רחמים עלי!
אם-יש בכם אל ולא בכם נתיב -
ואני לא מצאתיו -
התפללו אתם עלי!
אני - לבי מת ואין עוד תפלה בשפתי,
וכבר אזלת יד אף-אין תקוה עוד -
עד-מתי, עד-אנה, עד-מתי?

התלין! הא צואר - קום שחט!
ערפני ככלב, לך זרע עם-קרדם,
וכל-הארץ לי גרדם -
ואנחנו - אנחנו המעט!
דמי מתר - הך קדקד, ויזנק דם רצח,
דם יונק ושב על-כתנתך -
ולא ימח לנצח, לנצח.

ואם יש-צדק - יופע מיד!
אך אם-אחרי השמדי מתחת רקיע
הצדק יופיע -
ימגר-נא כסאו לעד!
וברשע עולמים שמים ימקו;
אף-אתם לכו, זדים, בחמסכם זה
ובדמכם חיו והנקו.

וארוך האומר: נקם!
נקמה כזאת, נקמת דם ילד קטן
עוד לא-ברא השטן -
ויקב הדם את-התהום!
יקב הדם עד תהמות מחשכים,
ואכל בחשך וחתר שם
כל-מוסדות הארץ הנמקים.

האנשה- פנייה לשמים

"בקשו רחמים עלי!" ולאחר מכן מבקש שימצאו
עבורו את האל מכיוון שהוא לא מצא אותו.

בית א'

במרכזו של השיר יש **פנייה לשמים**, שישמשו כעדים לשתיקת האל ולחוסר האונים נוכח אירוע כזה, ולארץ, שמעשי זוועה כמתוארים בשיר מתרחשים בה; נגד עולם שבו יש תליינים בעלי זרוע עם גרזן וקורבנות חסרי אונים.

"האזינו השמים ואדברה תשמע הארץ אמרי פי" – משפט שנאמר על ידי האל בספר דברים (פרק לב). האל פונה לשמים כדי שישמשו כעדים במשפטו מול בני ישראל. הפנייה בשיר הזו היא **אלוזיה** היוצרת אירוניה מרה וטראגית, כי יש ספק אם בכלל יש אלוהים –

"אם יש בכם אל ולא בכם נתיב – ואני לא מצאתיו - ..."

בית א'

המטאפורה – "אני – לבי מת"
מבטאת את השבר באמונתו של הדובר, שמביא לתחושת
חוסר אונים וייאוש.

שאלות רטוריות המבטאות את זעקת
הדובר, בעולם בו השוחט שחט ואלוהים
שתק.

דימוי ערפני ככלב – הדובר מדמה את חיי
היהודים לחיי כלב כלומר: בזויים.

מוטיב הדם

הדם מקשר בין הבתים, הוא מתחזק
מבית לבית. בבית שני זהו דם במובן
הרגיל של המילה, אך הוא מקבל חיים
משלו, דורש נקמה, ובבית הרביעי הוא
מבצע אותה.

שָׁמַיִם, בְּקִשׁוֹ רַחֲמִים עָלַי!
אִם-יֵשׁ בְּכֶם אֵל וְלֹאֵל בְּכֶם נָתִיב –
וְאֲנִי לֹא מְצֹאתִיו –
הִתְפַּלְלוּ אַתֶּם עָלַי!
אֲנִי – לְבִי מֵת וְאֵין עוֹד
תְּפִלָּה בְּשִׁפְתַי,
וּכְבֹּר אֲזַלֵּת יָד אֶף-אֵין תְּקוּהָ עוֹד –
עַד-מָתִי, עַד-אַנְהָ, עַד-מָתִי?

הִתְלַיֵּן! הֵא צוֹאֵר – קוּם שְׁחַט!
עֲרִפְנִי כִּכְלָב, לֵךְ זֹרַע עִם-קֶרֶדֶם,
וְכֹל-הָאָרֶץ לִי גֶרֶדֶם –
וְאַנְחָנוּ – אֲנַחְנוּ הַמְעַט!
דָּמִי מִתָּר – הֵךְ קֶדְקֶד, וַיִּזְנֶק דָּם
רָצַח,
דָּם יוֹנֵק וְשׁוֹב עַל-כַּתְּנֻפְתְּךָ –
וְלֹא יִמַח לְנִצָּחַת, לְנִצָּחַת.

בית ב'

בית ג'

בעולם בו מתרחשות
זוועות כאלה, הדובר
דורש שהצדק יופיע
מיד. אם הצדק לא
ייעשה – שימוגר
(=יסולק) ושהשמיים
יימקו (=ימותו) ברשע.

וְאִם יֵשׁ-צְדָקָה – יוֹפֵעַ מִיָּד!
אֲךָ אִם-אֶתְרִי הַשָּׁמַיִם
מִתַּחַת רְקִיעַ
הַצְּדָקָה יוֹפִיעַ –
יִמְגַר-נָא כֶסֶף לְעֵד!
וּבְרִשְׁעַ עוֹלָמִים שָׁמַיִם יִמְקוּ;
אֶף-
אַתֶּם לָכוּ, זָדִים, בְּתַמְסֹכֶם זֶה
וּבְדַמְכֶם תִּיוּ וְהִנָּקוּ.

בית ד'

הדובר פותח בקללה
"ארור" ולמעשה שולל
נקמה, כי הנקמה אינה
יכולה לעשות צדק.
לעומת זאת, הדובר דורש
את קץ העולם. מבקש
שדמם של הנרצחים יחלחל
לתהומות ויאכל את
היסודות הארץ, עד שזו
תחרב.
תוהו ובוהו ישלוט בעולם.

וארור האומר: נקם!
נקמה כזאת, נקמת דם ילד קטן
עוד לא-ברא השטן –
ויקב הדם את-התהום!
יקב הדם עד תהמות מחשכים,
ואכל בחשך וחתר שם
כל-מוסדות הארץ הנמקים.

סימני הפיסוק בשיר

שימוש בסימני פיסוק לכל אורך השיר מעיד על **סערת הרגשות** של הדובר-סימני קריאה, סימני שאלה ומקפים מפרידים.